

מעין החיים

גליון י'

פר' בא
תשפ"דבמשנת כ"ק מרן רביה"ק
מצאנו ז"ע וצאצאיו

ילקוט דברי חיים

מלוקט מפי ספרים וסופרים

פרשת בא

ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה' (ו. ב.)

נאמר משמיה דמון הגה"ק מצאנו ז"ע, על פסוק למען תספר באזני בנך וכו' וידעתם כי אני ה', דלכאורה הוה ליה למימר וידעו כי אני ה', דהוה קאי על הבנים דרישא. אלא דמי שרוצה להכניס בלב בניו ותלמידיו אמונה ויראת שמים, צריך שהוא בעצמו יהא מקודם במדרגה זו, ועל ידי זה יכנסו דבריו באזנם, כמו שאמרו דברים היוצאים מן הלב נכנסין אל הלב.

וזהו שאמר למען תספר וכו', ואם תרצו שיועילו דבריך אשר תספר, ויעשה רושם בלבו, התנאי לזה וידעתם אתם בעצמכם כי אני ה', דאם אתה בעצמך אינך יודע, איך תספר לאחרים, עכ"ק.

(הגש"פ, אגודת אוזב)

דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב ושמלות ויא. ב.)

דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו' כלי כסף וגו', ופרש"י שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם קיים בהם, ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. וקשה, הלא אברהם אבינו ע"ה נתנסה בעשר נסיונות ולא הרחרח אחר הקב"ה, וכאן יאמר על הקב"ה ועבדום וענו אותם קיים וכו', ובפרט כשהוא בעלמא דקשוט יאמר כן על הקב"ה.

ושמעת מא"א זה"ה דכונת רש"י ז"ל, הוא על דרך דאיתא (ב"ר מד) ע"פ ויהי השמש בא וגו', שאמר לו הקב"ה לאברהם, במה אתה רוצה שירדו בניך בגיהנם או במלכות, אברהם בירר לו את המלכות, נמצא דהגלות בירר אברהם לבניו, וזהו שאמר שלא יאמר העולם, אותו צדיק אברהם, ועבדום וענו אותם קיים בהם במה שביירר הגלות לבניו, ואחר כך יצאו ברכוש גדול לא קיים הקב"ה בהם, לכן הזהירם על כך וישאלו וגו' ודפח"ח.

(דברי יחזקאל, פרשת בא)

חמשה עשר בשבת

ארבעה ראשי שנים הם וכו' באחד בשבת ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמשה עשר בו (ב ע"א).

מסופר כי פעם ביום חמשה עשר בשבת, כאשר ערך הרה"ק ר' חיים מצאנו זצוק"ל בעל הדברי חיים את שלחנו הטהור, פתח את פיו בשאלה, כי הנה מצינו במשניות במסכת ראש השנה (פ"א. מ"א) שלדעת בית הלל ראש השנה לאילן הוא בט"ו בשבת, וכך נפסק להלכה, ואילו במשנה שלאחריה (שם מ"ב) שנינו בארבעה פרקים העולם נידון וכו' בעצרת על פירות האילן, ולכאורה הלמאי ביום ט"ו בשבת שהוא ראש השנה לאילנות אוכלין אנו מפירות האילן, ואילו בחג השבועות שהוא יום הדין של פירות האילן, אנו מניחים אילנות בבית הכנסת.

ותירץ בקדשו, כי בכדי לדון את האילנות עלינו לבחון את פירותיהם מעשיהם, אי לכך בט"ו בשבת שהוא ראש השנה לאילן, נהגו לאכול מן הפירות שהם תוצאות מעשי האילנות, ואילו בכדי לדון את פירות האילן, יש להסתכל בשרשיהם, וכך ניתן לדונם, על כן בחג השבועות שבו נידונים פירות האילן נהגו להעמיד את שרשיהם בבית הכנסת, עכ"ה"ק.

(וכשר הדבא, עמוד 28)

בחמשה עשר בשבת עשה רבינו הקדוש סעודה גדולה,
ואמר שמט"ו בשבת עד שבועות, הוא יום טוב כל ט"ו יום.
(דרכי חיים, אות קכא)

תוכן הענינים

ילקוט דברי חיים

א

דברי תורה
מרכיבה"ק מצאנו ז"ע
מלוקט מפי ספרים
וסופרים

באר החיים

ב

דברי תורה
על פרשת השבוע
מבארם של צדיקי
בית צאנו ז"ע

קרויים חיים

ג

על הצדיקים
ועל החסידים
הנה"ק רבי יעקב
יהושע פאלק ז"ע
בעל 'פני יהושע'
י"ד שבט תקט"ז

שלחן חיים

ה

הליכות ומנהגים
נסיעה לצדיק

שפתי חיים

ו

תנובות ותשובות
מאת הקוראים
החשובים שיחי'

תורת חיים

ז

בענין מכירת
הבהמות לנכרי
שיאכילם חמץ
משך ימי הפסח

באר החיים

מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו וגו'.

דקדקו דהול"ל לך אל פרעה, ב) אמרו אני למה לי, והיה די באמרו כי הכבדתי, ג) וידעתם כי אני ה', הי"ל כי לה' הארץ, או כי אין כה' כמ"ש לעיל, דהא עד השתא ג"כ כתב ויאמן העם.

ונראה על פי מה שכתבו המפורשים בהגדה אני ולא מלאך, הכוונה לפי שארץ מצרים מקום טומאה יותר מכל העולם, והיה מפחד אם היה שולח לשם מלאך, היה יכול לאתפגם, לכן אני ולא מלאך, עכ"ד. ובזה נראה לומר כשירד יעקב אבינו למצרים ירא לנפשו שלא יפגם שמה את נפשו הוא ובניו מטומאת וזוהמת המקום, על כן הבטיחו הקב"ה אנכי ולא מלאך ארד עמך מצרימה, ואנכי אעלך גם עלה, שהוא בעצמו ישמרהו ולא על ידי מלאך, כיון שהמלאך עצמו צריך שמירה מעולם שלא יתפגם במצרים, וכן במשה כשאמר לו הקב"ה לכה ואשלחך אל פרעה, השיב משה מי אנכי כי אלך אל פרעה ר"ל אפילו מלאכי דומה משרתי אש ליהוה הם בסכנה שלא יתפגמו במצרים, ומכל שכן אדם קרוץ מחומה, האיך יכנס במקום סכנה במקום שאין מלאכים ממש יכולים לעמוד שם, ואמר לו הקב"ה כי אהיה עמך, כיון שהקב"ה עמך ישמך מכל רע, שלא יזיקך מאויר טומאת ארץ מצרים.

וז"ש בא אל פרעה, שגם אני הולך עמך, כי אני הכבדתי את לבו וגו', ר"ל דכל האותות והמופתים אני בעצמי עשיתם, ולא על ידי מלאך, כי מלאך אין לו לכנוס במצרים כנ"ל, ומוה וידעתם כי אני ה' ולא על ידי מלאך הוצאתי את צבאותי ממצרים, כיון שהקב"ה הלך עמו למצרים ולא הניח אפילו מלאך לכנוס שמה.

(עצי חיים)

ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו וגו' למען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה'.

יש להבין מלת כי אני הכבדתי וגו', שנראה כנתינת טעם על ההליכה אל פרעה, ולכאורה הוא מעשה לסתור, ואינו מובן, כי הלא אם אחד שולח שליח למאן שהוא לפעול דבר, מחזקהו ואומר לו לך אצלו כי תפעול אצלו, אף אם מסופק בלבבו אם יפעול אם לאו, וכאן כתוב להפך שילך כי לא יפעול.

ונראה לי בעושהו"ת, דהנה בגמרא ראש השנה דף י"א איתא, בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, וכבר לא היו משועבדים, ומה גם כעת בזמן המכה הח' כמובן כבר הי' ג"כ מה שכתוב אח"כ ויתן ה' את חן העם בעיני מצרים, גם האיש משה גדול מאוד בארץ מצרים בעיני עבדי פרעה ובעיני העם, והנה ידוע שכל תאותם ומאויים של צדיקים הוא להגדיל שמו הגדול והנורא ולקדש שם שמים בהתגלות כבוד מלכותו ית"ש בכל העולמות, לכן ידע השי"ת שמשה רבינו ע"ה אחרי שלבני ישראל כבר היה הרווחה והיו חופשיים משיעבודם, והיו עוד מכובדים, ירצה

שהוא המובחר והחשוב, וכמו שנאמר אף אני בכור אתנהו, ופטר הוא ההתחלה, רח"ם הכוונה על רמ"ח אברים, וזה **קדש לי** היינו שצריך האדם לקדש לשם ד', **כל בכור פטר כל רח"ם**, היינו ההתחלה והתכלית של כל מעשיו שעושה ברמ"ח איבריו, **באדם ובבהמה** הן מה שיעסוק בשביל הנפש שהוא עיקר האדם, דהיינו מעשה המצות והתורה והתפלה, הן מה שיעסוק בשביל נפש הבהמית דהיינו צרכי הגוף, **לי הוא**, צריך שיהי הכל לשם ה' לקיים בכל דרכיך דעהו.

והנה דבר זה הוא קשה מאד, לא מביאי בעיני הגוף שבדאי קשה מאוד, שתהי' הכוונה בהם רק לד', אלא אפילו בתורה ותפלה שהם רק לצורך הנשמה, ואין לגוף הנאה הם, מ"מ קשה שיהי' בלא שום פני', ולכן הקדים להם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים, דהנה במצרים הי' הם משוקעים בטומאת מצרים כ"כ עד שאלו ח"ו לא היתה הגאולה מיד ח"ו הי' משתקעים שם לעולם, ועכ"ז נגאלו ברגע ויצאו, וכן בכל שנה ושנה ע"י שעובדים עבודה הזאת בחודש הזה באכילת מצה ומרוה, נתעורר גאולת מצרים כמאז, ויכולים ע"י לטהר מחשבתם, כי הבא לטהר מסייעים אותם, כמו שהי' בגאולת מצרים, ואחר שכבר הקדים להם משה זה אמר להם קידוש בכורות כנ"ל.

(דברי שמחה)

קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא.

הכוונה הוא, **קדש לי** באם רצונך להתקדש לי, עליך לדעת **כל בכור**, שכל אחד ואחד יותר גדול ממך, **פטר כל** לפני הכל, **רחם בבני ישראל** הנך מחויב לרחם על כל בני ישראל, **באדם ובבהמה**, ואם תרצה לחלק ולקבוע מי בן אדם ומי בהמה, דע **שלי הוא**, זה דבר ששייך להקב"ה, ולך אין שום צדק לחלק ביניהם, דהיינו שתרחם לכולם.

(הרה"ק מהאראנטסייל ז"ע)

ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף.

וכבר דקדקו למה שינה משה רבינו ממה שאמר לו הקב"ה, דהרי נצטוו ונתנו על שתי המזוזות ואח"כ על המשקוף, ואילו הוא צוה והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות. ונל"פ בע"ה עפ"י מה דאיתא בספה"ק קדושת לוי עה"פ ואמרתם זבח פסח הוא לה', דיש להבין שאנו קורין אח יו"ט המכונה בתורה בשם חג המצות אנו קורין אותו פסח, והיכן רמז זה בתורה לקרא יו"ט זה בשם פסח, והלא בכל התורה נקרא יו"ט זה בשם חג המצות, והנה כתיב אני לדודי ודודי לי, היינו שאנו מספרים שבחו של הקב"ה, והקב"ה מספר שבח של ישראל, וכן הוא שאנו מניחין תפילין, ותיב בהן שבח של הקב"ה, והקב"ה מניח תפילין, שכתוב בהן שבח ישראל וגו' (ברכות ו ע"א) ונמצא נקרא חג המצות על שם שבח ישראל וכו', ואנו קורין היום טוב בשם פסח על שם שבח השי" וכו' עיי"ש.

המשך בעמוד ד

שפרעה ועבדיו יקבלו קודם כל מה שמגיע להם בעד עונתם את ישראל, ואח"כ ישלחם, כי אל"כ הרי לא יתגדל ויתקדש שמו יתברך, לכן אל"כ כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו, ולא ישלחם עוד ויקבל מה שמגיע לו ולבני ישראל נסים ונפלאות, עד שלמען תספר באזני בנך וגו', ויקוים בקשתך ומשאלתך, וידעתם כי אני ה' התגלות שמו ית' בעולם כולו.

(אריה שאג)

ויאמר ה' אל משה ואל אהרן זאת חקת הפסח כל בן בכר לא יאכל בו וכל עבד איש מקנת כסף ומלתה אותו אז יאכל בו (וי, מז-מד).

ולכאורה היה צ"ל ומלתם אותו, כיון שאמר למשה ולאהרן. אך י"ל דהנה בסדור יעב"ץ בסדר קרבן פסח, מביא בשם ס' שבט יהודא, עדות בן נכר נציב הרומיים, ובאותו הדבור מביא וז"ל ומתקנת היהודים שכשיוצאין לעבודה זו לא יאמר שום אדם לחבירו גש הלאה, או שיאמר הניחני ואעבוב, אפילו היה האחרון שלמה או דוד מלכם, ושאלתי לכהנים כי זה אינו מדרך המוסר, והשיבו כי הוא להראות שאין גבהות לפני המקום בזמן הכנת עבודתו, מכש"כ בעבודתו ממש, ובאותם שעות כולם שוים לטובה וכו' עכ"ל. נשמע מזה אשר בעבודת הק"פ צריך כל איש ישראלי לעבודה מדת ענוה.

וזאת מרמז לנו התוה"ק, וצוה לנו הברית"ש לדורות ולכל צדיק הדור, **זאת חקת הפסח** פי זאת נוכל ללמוד מחקת הפסח, שאין גבהות לפני המקום ב"ה, **כל בן** היינו מי שיבא לפני צדיק הדור בבחי' בן שהוא בן גדולים, **נכר** איש כזה נתנכרו מעשיו וכו', **לא יאכל בו** פירוש שאינו יכול לדבק בו, יאכל לשון דבקות וחבור כמ"ש (בראשית לט. ו) כי אם הלחם אשר הוא אוכל, **וכל עבד** היינו מי שיבא לפני הצדיק בבחי' עבד, **איש מקנת כסף**, היינו שירצה לקנות כסופין והשתוקקות לבו ונפשו להשי"ת להגיע לקדושה, כסף מלשון (בראשית לא. ל) נכסוף נכספת, **ומלתה אותו** מצוה הקב"ה לצדיק הדור שימול ערלת לבו, **אז יאכל בו**.

(דברי יחזקאל)

וידבר ד' אל משה קדש לי כל בכור פטר רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים וגו' והי' כי יביאך וגו' והעברת כל פטר רחם לה' וגו'.

וקשה, למה לא אמר להם מיד דיני קידוש בכורות כאשר דבר אליו ד', והקדים בתחילה זכור את היום הזה וגו', שזה לא נזכר כלל כאן בדיבור ד' אל משה, והנה הרמב"ן ז"ל הרגיש בזה, וכתב שם לתרץ זה שכן מצוינו שלפעמים יקצר הכתוב בדיבור ד' אל משה, ויאריך בדיבורו אל ישראל, אך אכתי צריכים ליתן טעם להקדמת מצות זכירת יצ"מ לפני מצות קידוש בכורות.

ואפ"ל דהנה מלבד פשוטו של מקרא שבא לצוות על קידוש בכורות, יש לפרש עוד בדרך רמז הפסוק קדש לי כל בכור פטר כל רחם, דהנה בכור יל"פ הכונה על התכלית של כל דבר שהאדם עושה,

קרויים חיים

על הצדיקים ועל החסידים

הגה"ק רבי יעקב יהושע פאלק זי"ע

בעל 'פני יהושע' | י"ד שבט תקט"ז

על כס הרבנות

בשנת תס"ו התמנה לכהן ברבנות ריטשוול, אבל מאחר ולא חת מפני איש ונהג את רבנותו ברמה, לא ראו ראשי הקהל את כהונתו בעין יפה, והוכרח לעזוב את העיר, בשנת תס"ט נתמנה לכהן ברבנות לוקוב, אבל גם שם לא היתה דרכו סוגה במושנים, לאחר מכן התקבל לרבנות העיירה הקטנה טארלא, לאחר מכן עבר לכהן ברבנות ליסקא, ומשם עבר ונתמנה לרב בטיקטין.

לאחר הסתלקות הגה"ק ה'חכם צבי' זי"ע בשנת תע"ח, התייממה כס הרבנות בלעמבערג, ואז נקרא ה'פני יהושע' לעלות ולכהן פאר ברבנות העיר הגדולה לאלקים, ובזה למלאות את מקומו, אולם גם שם לא חת מפני איש, וכעבור ששה שנים עקר גם משם, הוא עבר לבוטשאטש, בשנת ת"צ התמנה לרב בבערלין, ושם פגעה בו צרה חדשה, לאחר שחייב בד"ן אחד שהיה קרוב למלכות, אשר מני אז התחיל להצר את צעדיו, עד שהוכרח לעבור משם, ועבר בשנת תצ"ד לכהן ברבנות מיץ, במקומו של הגאון בעל שבות יעקב זצ"ל.

בשנת תק"א התקבל לרב בעיר פראנקפורט, אולם בשנת תק"א עם פרוץ המחלוקה הגדולה בין הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע, לבין הגאון היעב"ץ זצ"ל, התייצב לימין היעב"ץ, ומאחר שאנשי עירו תמכו בצדו של הרבי רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע, לא היתה לו ברירה והוכרח לעזוב את העיר, תחילה נסע לעיר מאנהיים, שם נסתלקה עליו זכותו, ביום כ"ט תשרי שנת תק"ב, ובששון פורים באותה שנה נשא בזיוו"ל את הרבנית מרת גיטלא ע"ה, בת הקצין ר' אליהו אייגער זצ"ל. משם עבר לכהן ברבנות וורמייזא, בשנת תק"ג חזר לכהן ברבנות פראנקפורט.

אציע פה מה שסיפר לי אאמו"ר [הג"ר אליעזר צוקער זצ"ל, אבד"ק בערגסאז], ששמע מפ"ק של מו"ח מרן זקנינו המחבר [-הגה"ק בעל 'קול אריה' מבערגסאז] זצ"ל, אחר חתונתו כשה" סמוך על שלחנו, מה ששמע מפ"ק רבו הקדוש בעל דברי חיים זצלה"ה, שסיפר לו בזה"ל, שבספר פני יהושע ישנו פלפול וחידוש במס' בבא מציעא, שנאמרה משמו בשמים ממעל בג"ע עליו, 'היממעל תורה', ולא זכר היטב אם הוא בסוגי' דההיא רעיא ה' ע"ב, או בסוגיא דמצא שטר חוב י"ב ע"ב, אבל בא' משניהם הוא בודאי.

ומעשה שהיה כך היה, כשה" המחלוקה הגדולה בין מו"ח הפני יהושע ובין מו"ח הרבי ר' יהונתן זצלה"ה, והי' הרבה גדולים שהיו מחזיקים ועומדים בתוקף ועוז לימין הרבי ר' יהונתן זצלה"ה, ולמון בעל פני' הי' בן גאון מפורסם ורב בעיר במדינת פולין, אם שהי' בנו, עכ"ז המיך בעמוד ר

התחתית ממש ככתוך המכבש מחמת כובד משא הגלי גלים שנפלו עלי וקורות בתינו יותר מקורות בית הבד, ולא נתנוני השב רוח, ידי ואיברי אינם ברשותי, אמרתי נגזרתי בדמי ימי אלכה פקדתי יתר שנותי לא אביט אדם עוד עם יושבי חלה, ומתיירא הייתי שלא יעשה ביתי קברי לנסקלין ולנשרפין ולהרגין ונחנקין, עלי היו כולנה ארבעתן כאחת, ודין ארבע מיתות לא בטלו ממני, זאת ועוד אחרת שקורות הבית רהיטיו ועציו ואבניו נדמו עלי כעדים גמורים, אמרתי פן יפגעו בי להיות יד העדים בי בראשונה להמיתני.

אמנם בחמלת ה' עלי לא נתנני אלקים להרע עמדי, וכמו ערך שלישי או רביעי שעה אחר ששקט וסר מזעף קול המפלה, רק עדיין קול שפעת המולת המון לאלפים ולרבבות הולך וסוער הרומסין על הגג ותבקע הארץ לקולם, ורבים אשר המיתו ברמיסתם יותר מאשר בראשונה, אף דלא היו סגי בלאו הכי שכוונתם להציל ולפקוח הגל, סוף דבר כבר יצאתי מכלל ודאי סכנת נפשו לידי ספק, אז אמרתי עודני בתוך הגל, אם יהיה אלקים עמדי והוציאני מן המקום הזה לשלום ויבנה לי בית נאמן להרבות גבולי בתלמידים, לא אמנע עצמי מכותלי בית המדרש ולשקוד על דלתי העיון בסוגיית הש"ס ופוסקים, וללון בעומקה של הלכה....

אני טרם אכלה לדבר הדברים אל לבי, שמע ה' בקול עניי ונתן לי מהלכים בין העמודים, כמין שביל ממש נעשה לי ויצאתי בשלום בלי שום פגע, וחבל לא הוה בי, אז ידעתי נאמנה כי מה' היה הדבר ממש במקום שאין מצילין, ומאז והלאה השמתי הדברים אל לבי שיהא עיקר לימודי בדבר הלכה בסוגיים הש"ס ופוסקים, ושלא להעלות בכתב שום דבר בענייני הדרוש או שאר לימודים שהם רחוקים ממרכז לימוד האמת אם לא לעתים רחוקים....

הגיד לי הרב מלאדמיה, נכד מאה"ג בעל פני' זי"ע, ששמע מפני הגה"ק דברי חיים זצ"ל, שאחר שנעשה הנס לבעל פני יהושע בעת נפילת הבתים, שמוזכר הגאון בהקדמה קיבל עליו לישוב שתי שנים ללמוד בבית הכנסת מדי יום ח"י שעות רצופות, ובחורף מן הקור הגדול נקשרו שערות זקנו מן הגלידה, והביאו לו מים חמין לרחצו, ואז סידר החידושים להביאם לדפוס (אלף כתב, סימן תתמו)

לאחר מכן נשא בזיוו"ש את הרבנית מרת טוביא ע"ה, בת הקצין הנכבד ר' יששכר בער ז"ל מלעמבערג, ומאחר שלא רצה לצער את חותנו הראשון, ולעשות לו תלישות הדעת, העתיק את ישיבתו מלעמבערג, וקבע את משכנו לעיירה קירוב שעל יד לובלין.

ילדתו

נולד בקראקא, ביום כ"ח כסלו שנת תמ"א לפ"ק, לאביו רבי צבי הירש זצ"ל, ולאמו מרת מרים ע"ה, בת רבי אברהם הלוי ז"ל, שהיה חתנו של הגה"ק בעל 'מגיני שלמה' זי"ע, ועל שמו אף נקרא 'יהושע', כשחלה ונפל למשכב הוסיפו לו את השם יעקב, ע"פ מה שאמרו ז"ל (תענית) יעקב אבינו לא מת.

בימי טל ילדותו שלחו אותו ללמוד אצל דודו - אחי אמו - רבי שמואל זצ"ל שהיה רב ברישא, משם נסע ללמוד בקראקא, אצל הגאון רבי גבריאל אבד"ק ניקלשבורג, משם עבר ללמוד בלעמבערג, אצל הגאון רבי חיים רייציס זצ"ל, חיש מהרה יצא טבעו בעולם ושמעו התפרסם עד מאד, רבים שיחרו אליו להשתעשע עמו בדברי תורה, ושמו הטוב הלך לפניו.

בברית הנישואין והנס הנדור

מאחר ובאותן שנים גם הגיע לפרקו לקחו הגביר ר' שלמה סג"ל לאנדא ז"ל מלעמבערג, כחתן לבתו הרבנית מרת מרים ע"ה, וישב סמוך על שלחן חותנו, שם אף תפס ישיבה והעמיד תלמידים הרבה, אולם לא ארכו ימי שלוותו, כי ביום ג' כסלו שנת תס"ג אירע אסון נורא, כאשר הרבה בתים בעיר נשרפו, ובתוכם גם אשתו הרבנית ובתם היחידה, גם הפני יהושע עצמו נקלע אל תוך השריפה, ואף ישב תחת חורבות הבתים, אז קיבל על עצמו להרבות ולשקוד יומם ולילה על דלתי התורה, וללון בעומקה של הלכה דווקא, ואז לפתע נסלל שביל דרכו יצא בלי שום פגע.

וכך מספר הפני יהושע בעצמו, בהקדמתו לספרו על סדר נשים:

אחת שהיא הנה קבלתי עלי לחובה ונדברתי בדבר הנדור בעת צרתי, ביום חרון אף ה' יום ג' כסלו שנת תס"ג לפ"ק בק"ק לבוב, שליו הייתי בביתי ורענן בהיכלי עם חבירים ותלמידים המקשיבים לקולי, ופתע פתאום היתה מעיר לגל הפוכה כמו רגע לא חלו בה ידיים וקול זעווה לא שמענו כי אם קול הבערה יצאה לחלק, ומראה אש הגדולה והמתלקחת אשר עלה בארמנותינו ובחלונינו, ע"י כמה חביות גדולות ונוראות מלאים פלוויה, שהיה לשריפת אש, עד שנהרסו הבתים ממגורותם, כמה בתים גדולים ובצורות חומה עד לשמים הושפלו עד לפעה, ערו עד היסוד בהן, ונהרגו כששה ושלישים נפשות קדושות מישראל, ובתוך החללים ג"כ מגרי ביתי זו אשתי הראשונה נ"ע, ואמה ואבי אמה, עד שהגיע ג"כ לצרת הבת בתי הקטנה, אחת היתה לאמה וחביבה עלי ביתר שאות, וגם אנכי הייתי מן הנפילים מאיגרא רמא לכירא עמיקתא, ובאתי בעמקי מצולה בארץ

המשך "קרויים חיים"

בלבו ומחשבתו היה נוטה דעתו לדעת הרבי ר' יהונתן, וכאשר שמע אז פלפול וחינוך ממנו, היה לו למשיבת נפש, ומאוד היה מתענג מדרך לימודו, ומגודל אהבה ונטי' שלו לתורת הרבי ר' יהונתן, הביא לזה שלא היה יודע שום דבר חידוש בפלפול הלכה ממר אביו מרן בעל פני יהושע.

ופעם אחת בבוקר אמר הפני יהושע לזוג הרבנית, תדעי שבנינו הגאון כבר שבק לן חיים ונסתלק לעלמא דקשט, כי בלילה הזה בא אצלי בני בבקשה, היות במתיבתא דרקי' כבדו אותו בדרשה שידרוש איזה חידושי פלפול בשם אביו הגאון בעל פני יהושע, ונתבייש מאוד שלא היה יודע שום חידוש לדרוש, כנ"ל טעמו מחמת אהבתו ונטייתו לקדושת תורתו של הרבי ר' יהונתן ז"ל, לכן בא אצלי לומר לו איזה חידוש ופלפול שידרוש בשמי, ואמרתי לו, ומה נתודע לי שאינו עוד בעוה"ז והוא בעלמא דקשט, ואמר רבינו הק' מצאנו שהחידוש הזה הוא בפני יהושע במס' בבא מציעא באחד משני מקומות הנ"ל. וע"ז סיים רבינו הק' מצאנו לזקיני הקול אריה בזה"ל: "וגם לי ישנו ג"כ חידושי תורה אשר נאמרו בשמי במתיבתא דרקי' - 'היממעל תורה'.

(הגר"ר חיים צוקער זצ"ל, אב"ד האלאס)

הסתלקותו

בשנת תקי"א נבחר כנשיא ארץ ישראל, ואף ביקש לעלות ולחונן את עפרה בשארית ימיו, אבל לגודל חולשתו לא היה בכוחו לצאת לנסיעה רחוקה ומתישה כזו, הוא עבר לאופנבאך, שם חלה וניטל מאור עיניו, אבל הוא היה יושב ורוחש בשפתותי קדשו דברי תורה, בהגיע שעתו בעודו שפתינו מרחשין בדברי תורה נסתלק עם כניסת השבת, ביום י"ד שבט שנת תקט"ז, ונטמן בפראנקפורט על פי צוואתו.

בצוואתו אף הורה שלא להספידו כלל וכלל, אבל גדולי הדור הורו שלא לקיים צוואה זו, והגה"ק בעל 'נודע ביהודה' זצ"ל בעצמו הספידו במספר גדול, כשבתוך דבריו אמר, שאע"פ שצווה הפני יהושע' שלא להספידו, "אין שומעין בזה למי שהוא רבן של כל בני הגולה" (ש"ת תשובה מאהבה, חלק א. סימן קע"ד).

בקרב קדושים התהלך

גדולי וצדיקי הדורות הפליגו בגודל קדושתו ושגב מעלתו, החיד"א מספר (שם הגדולים, חלק א. אות י) שהוא זכה לראותו ולחסות בצל קורתו מספר ימים, והוא מעיד כי "מראהו כמראה מלאך האלקים". והרה"ק המגיד מקאזניץ ז"ע העיד כי רוח הקודש הופיע בבית מדרשו. ואילו בספר 'אוצר החיים' מתארו הרה"ק מקאמארנא זצ"ל בתוארו: "גאון שבגאונים, צדיק קדוש וחסיד, מיהושע עד יהושע לא קם כיהושע". כיצא בזה הכבירו בשבח וקדושת חיבורו הנודע 'פני יהושע' על מסכתות הש"ס, והרה"ק מקאצק ז"ע סיפר, שקודם שהתחיל לחבר את חיבורו, למד ש"ס שלושים וששה פעמים, ורק לאחר מכן התחיל להעלות על הכתב את חידושי.

הגה"ק אב"ד צאנו בעל דברי חיים זצ"ל היה אומר, שהספר פני יהושע אף שהוא פירוש על ש"ס ותוספות בתור מפרש ולא בתור פוסק, מכל מקום כל פירושו מיוסדים, ויש לסמוך עליהם להלכה ולמעשה.

(משרתי אש לוחט, חלק א, עמוד רלא)

המשך "באר חיים"

כל היוצא מפי השופט יהיה בעיני עם ה' כאלו ה' ציהו לעשות כן, כי מסתמא רוח ה' נוססה ברועה צאן קדשים עיי"ש.

וראה עוד בחת"ס בריש פרשתו, דלא מצינו שהקב"ה צוה למשה רבינו שיבא מכת ארבה, וכתב שם לולא דמסחפינא הוה אמינא דהקב"ה לא אמר למשה איזה מכה, רק שמשה יבחר מעצמו איזה מכה להראות כח הצדיק דותגור אומר ויקם לך.

ולכן באמת שפיר הרמו מהשינוי של משה רבינו במצוה הראשונה שאמר והגעתם אל המשקוף, ואח"כ אל המזוזה, אע"פ שנצטווה להיפק, להשימענו כי כך הוא דרכה של תורה לזור דור, שהחכמים והבי"ד יקבעו כל דבר ודבר, והקב"ה יסכים על ידיהם, ומשה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, וכן דור אחר דור.

ועל פי זה הוספתי עה"פ דלקמן כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו, וברש"י הק' להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו דבר מכל מצות משה ואהרן, ומהו כן עשו, אן משה ואהרן כן עשו עיי"ש, והוא תמוה דמהיכי תיתי דמשה ואהרן לא יעשו ויקיימו המצות, והלא גם הם היו בכלל הצווי, ולמה לא יקיימו את מצות ה', ולפי משכ"ל בזה דמשרע"ה שינה מהסדר שנצטווה מפי הקב"ה, דהרי נצטווה ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף, ואילו הוא צוה קודם והגעתם אל המשקוף ואח"כ אל שתי המזוזות, והטעם כי משרע"ה רצה שיהיו בני" מתפארים בהקב"ה, ולולא האתערותא דלעילא הרמו אל המשקוף שהוא העליון, לא היה לנו קיום, ובאמת בני" עשו כן והקדימו המשקוף קודם למזוזות, אבל יש מקום לחשוש דמשה ואהרן ששמעו מפורש יוצא מפי הקב"ה להקדים המזוזות קודם למשקוף, א"כ בודאי עשו כסדר הזה, ששמעו מהקב"ה על זה אומר כן עשו, ופירש"י ז"ל דאף משה ואהרן עשו כסדר שעשו כל בני ישראל והקדימו המשקוף קודם.

ויש להסביר הענין עפ"י מה שראיחי בכתבי ד"ת מאמרו"ר הגה"צ זצ"ל, שפ"א בא דר"ז הגה"ק משינאוואו זיע"א לעיר מעליץ, ולכבודו לא אמרו הקהל תחנון, ואע"פ שהדברי יחזקאל ז"ע היה ידוע בקפדנותו על שו"ע ואמירת תחנון, ובכ"ז גם הוא לא אמר תחנון, וכשנשאל על כך השיב עפ"י מה שאמרו חז"ל (ר"ה כ"ה ע"א) הרי הוא אומר אתם אתם אתם ג' פעמים, אתם אפי' שוגגין אתם אפילו מוידין אתם אפילו מוטעין, וממילא אע"פ שקהל בני" טועים וחושבים עלי שאני צדיק, ולכן לא אמרו תחנון, ולכן הצטרפתי עמהם, ועפ"י אע"פ שמשה ואהרן שמעו מפורש יוצא מפי הקב"ה להקדים המזוזות להמשקוף, אעפ"כ הצטרפו למעשה בני" להקדים המשקוף קודם, כדי להראות בזה שבח הקב"ה וכמשכ"ל, ועכ"ז הסכים הקב"ה על ידם ופסח על בתי בני" במצרים, להראות שכל כוונתם לש"ש היתה והרי קיימו המצות כתיקונם.

(דברי נפתלי)

וזה יהיה הכוונה ג"כ דהקב"ה צוה ונתנו על שתי המזוזות, הם הזקופות אחת מכאן לפתח ואחת מכאן [רש"י], והיינו למטה רמו לבני ישראל שהקב"ה מתפאר בבני ישראל, והיינו שבח בני ישראל דהקב"ה מצוה קודם על האתערותא דלתתא לכבוד בני" משא"כ משה רבינו צוה קודם והגעתם אל המשקוף הוא העליון [רש"י] רמו להקב"ה שבני" מתפארים בו ותולים כל המצות בחסדי השי"ת, שהוא נותן האתערותא דלעילא, והיינו שבחו של הקב"ה, וע"י במ"ר פ' פנחס (כ"ב ב) וז"ל לתת נקמת ה' במדין, הקב"ה אמר נקמת בני ישראל, ומשה אמר נקמת ה' במדין וגו' עיי"ש, שוב ראיתי כעין זה בכלי יקר והנאני.

ובאמת אע"פ שמשה רבינו שינה ממה שנצטווה להקדים בכבודן של ישראל, וצוה להקדים המשקוף שהוא כבודו ית"ש, אעפ"כ הסכים הקב"ה על ידו כמ"ש ואמרתם זבח פסח הוא לה', דהיינו ששיניתם ממה שאני צויתי אתכם והכל הוא מפני שאתם תולים הכל בהאתערותא דלעילא, ומתפארים עלי לקראו פסח לה', מ"מ הסכים הקב"ה ופסח על בתי בני ישראל במצרים, להראות שקיימו המצוה כתיקונה.

ועל פי זה יובן גם קושיית המפרשים למה נצטוו בני" המצוה הראשונה על קדוש החודש, ולא על שאר מצוות כגון מילה וכדו', ונראה עפ"י מה דאיתא בגמרא (שבת דף פ"ז ע"א) הוסיף משה יום אחד מדעתו והסכים הקב"ה עמו, והיינו דכבר בעת קבלת התורה רצה הקב"ה ללמוד אותנו כוחו של הצדיק והמנהיג שעל פיו יוקבע כל דבר ודבר.

והנה בקידוש החודש תלוי קיום כמה וכמה מצות, דהיינו ע"י קביעת החודש נקבע חג הפסח ואכילת המצה ושאר המועדים ר"ה יוה"כ"פ, וכל זה תלוי בכח בי"ד שיקבעו הזמנים והמועדים, וכדאיתא במתני' (ר"ה דף כ"ד ע"א) ראש בית דין אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש, ועוד יותר איתא בגמרא (שם דף כ"ה ע"א) הרי הוא אומר אתם אתם אתם ג' פעמים, אתם אפילו שוגגין אתם אפילו מוידין אתם אפילו מוטעין, וברש"י שם שוגגין מאליהן כסבורין שהוא ראוי להתעבר וטועין עיי"ש, אעפ"כ אלה מועדי ה' והקב"ה מסכים על ידם, וכדאיתא בירושלמי (נדרים פ"ו ה"ח) על הפסוק (תהלים נ"ז ג) אקרא לאלקים לקל גומר עלי, שהקב"ה משנה הטבע של עולמו בגלל עיבור החדש של הב"ד בעוה"ז עיי"ש.

ולכן נצטוו בני ישראל המצוה הראשונה על קדוש החודש, דההקדמה לכל התורה היא לשמוע בכל המצות שבע"פ, והבי"ד למטה תקבעו לנו דרכה של התורה והקב"ה מסכים עמהם וכנ"ל, וכבר הבאנו כמ"פ דברי החת"ס זיע"א פרשת מטות עה"פ וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה', כי משה דבר לבני ישראל על ראשי המטות, שריגלו בני ישראל עצמם לאמר על דברת ראשי המטות, זה הדבר אשר צוה ה', ר"ל כי

שלחן חיים

הליכות ומנהגים

המשך פרק ב

נסיעה לצדיק

ז. אמה, שאינו חפץ שיבואו אליו רק על שבת אחת,

כי אם לכל הפחות על שני שבתות^א.

ח. אמה, שעל שבת פרה צריך לנסוע לצדיק הדור^ב,

וכן נהג בעצמו^ג.

הרי"ף, ד"ה לפיך) אנחנו מטהרים עצמנו, וקורין בפרשת פרה לטהר נפשנו ממעמקים". ובפרשת תשא (עמוד קיב) כתב רבינו שכשם שפרה אדומה מכפרת על האדם, כך גם זקני וצדיקי הדור מסייעים ביד האדם לבוא לידי תשובה, וזה לשון קדשו: "אך הפרה באה לכפר כידוע, וצריך להוציאה מחוץ למחנה ושם יתבררו הסיגים וישאר רק הקדושה ממנו, ויעשה אפר באל"ף, אך אם ח"ו אי אפשר שיתקן האדם בעצמו בעודו לא מטהה, על כל פנים ילך אל זקני ותלמידי חכמים באותן הדור, והם ילמדו דרכי התשובה, וכמבואר ברמב"ם ז"ל בהלכות דעות (פרק ב. הלכה א) שילך אל רופאי המדות", עכ"ל. נמצא שהיות וכל ענין קריאת פרשת פרה היא בשביל לטהר נפשנו בתשובה שלימה, על כן מן הראוי ללכת אל צדיק הדור שהוא רופא המידות, שילמדו וידריכו את דרכי התשובה בתכלית השלימות, באמת ובתמים.

ג. כן מובא בספר 'י"ג אורות' (חלק א. עמוד טד).

• רבינו היה רגיל לנסוע מדי שנה אל רבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע, ולאחר הסתלקותו נסע אל חתנו הרה"ק רבי אשר'ל מראפשיץ זי"ע, כמו כן נסע גם להרה"ק בעל אריה דבי עילאי זי"ע, ולאחר הסתלקותו נסע אל הרה"ק הרבי ר' הירש מרימנוב זי"ע (שם).

• סיפר כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א (שיח זקנים. חלק א. עמוד קל), בשם זקינו הרה"ק רבי איציק'ל זצ"ל, שפעם אחת כאשר הגיע רבינו לרימנוב, אל הרה"ק הרבי ר' הערש זי"ע על שבת פרה, תמה הרה"ק מרימנוב על דבר סיבת בואו, ושאל אותו: "צאנוער רב! וואס טוהט איר דא? געקומען צו א דין תורה? א בוררות?". אזי השיבו רבינו כי קבלה בידו שעל שבת פרה צריכים להיות אצל צדיק הדור (וכעין זה הוא גם ב"ג אורות' חלק ג. עמוד רפא), ובספר 'יפה שיחתו' (חלק א. עמוד קכא) מוסיף הגה"צ רבי אלחנן היילפרין זצ"ל לספר, בשם זקינו הגה"ק רבי שמואל ענגיל זצ"ל מראדומיטשלא, שהרה"ק מרימנוב זי"ע הפטיר בפשטות ובלי שום התפעלות: "אוודאי אזוי, אוודאי אזוי".

לאחר מכן הפליא רבינו את מדת ההשתוות של הרה"ק מרימנוב זי"ע, שמתחילה היה חידוש בעיניו שהוא בא אליו, ואף היה סבור שהוא בא על דין תורה או בוררות, ולאחר מכן קיבל בפשטות את דבריו שהוא בא אליו מחמת שהוא צדיק הדור, ולא היה שום חילוק בעיניו בין זה לזה (שיח זקנים שם. בשם כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק שליט"א: אמנם בספר 'י"ג אורות' חלק ג. מסופר, שהגה"ק מצייעשטוב זצ"ל הוא זה שהפליא דבר זה, כאשר סיפר עובדא זי).

א. בספר 'חמדה גנוזה' (חלק א. עמוד עג) מובא שרבינו אמה, ש"על שבת אחת לחוד אינו רוצה שיבוא אליו חסיד, ושני שבתות מוז מען זיין, ושלושה דארף מען זיין, וארבעה איז גוט צו זיין, ויותר מששה דארף מען נישט זיין" (-על שבת אחת לחוד אינו רוצה שיבוא אליו חסיד, ושני שבתות חייבים להיות, ושלושה צריכים להיות, וארבעה טוב להיות, ויותר מששה אין צריך להיות).

ופעם אף נשמע טעם הדבר מפ"ק של רבינו, על פי מאמר הגמ' (עירובין) דאתי אוריא דהאי גיסא ואוריא דהאי גיסא ומבטל ליה, והיה זה מחמת מעשה שהיה, כאשר הגה"צ רבי שלמה לייב וויינבערגער זצ"ל, אבד"ק באגאד, נסע פעם אחת לצאנו לשבות בצל קדשו של רבינו, וכאשר נכנס בקודש פנימה לקבל שלום, שאלו רבינו: "ווער ביזטו?", השיבו הלה את שמו ושם משפחתו, חזר רבינו על שאלתו ושאלו שוב שנית: "ווער ביזטו?", אז השיב שהוא חתנו של הגה"צ רבי משה בער לאנדא זצ"ל דומ"צ ווערצקי, אזי שאלו רבינו על חותנו: "ווער איז ער?", השיב רבי שלמה לייב שחותנו גר בווערצקי והוא הדיין דמתא, חזר רבינו ושאל שוב על חותנו: "און ווער איז ער?" כעת השיב רבי שלמה לייב, שחותנו היה בצאנו לפני שבועיים ימים ושהה שם על שבת קודש, נענה רבינו בתמיה: "אויף איין שבת? אתי אוריא דהאי גיסא ואוריא דהאי גיסא ומבטל ליה, כאטשיג צוויי שבתים" (נפלאים מעשיך, עמוד עד - וראה שם עוד שכאשר סיפרו דבר זה לפני הרה"ק מסאטמאר זצ"ל לא האמין לזה, אבל אמר שהיה מאד שמח אילו היה יודע שמעשה זו אמת, כי אז היה מבין את פשר הנהגת אביו הרה"ק בעל 'קדושת יום טוב' זצ"ל. שהיה נוהג תמיד בעת בואו לצאנו לשבות שם שתי שבתות - ויצוין עוד, שבספר 'ילקוט מנחם' מביא יסוד זה בשם הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע ובשורת 'נחלה לישראל' (סימן לא) העתיק דבר זה בשם הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע).

ובספר 'מפי ספרים וסופרים' (מסכת אבות, פרק ג) מביא בשם הרה"ק מראפשיץ זי"ע, שהיה אומר על כך, שחסידי צריך לשהות אצל רבו משך שלוש שבתות, כי בשבת הראשונה הרי הוא עדיין בבית - כלומר, שראשו עדיין טרוד במה שמתרחש בביתו, בשבת שלפני חזרתו הרי הוא כבר בבית - כי הוא כבר חושב על מה שעומד להיות כשיחזור, נמצא שרק אם ישהה שלוש שבועות אצל רבו, יוכל בשבת שבאמצע להיות שקוע ראשו ורובו בעבודת הקודש.

ב. ונראה להביא סמך ומקור לדבר, מדברי רבינו בעצמו בספה"ק 'דברי חיים', כי הנה בפרשת שמיני (עמוד קלח) כתב רבינו בטעם קריאת פרשת פרה: "לזה קודם הפסח שהוא ראש לגאולתנו, וחודש ניסן ראש השנה למלכי ישראל (ר"ה ב ע"א), בשביל זה כמבואר בר"ן ז"ל (ב ע"א בדפי

שפתי חיים

תגובות ותשובות, הערות והארות

אל כבוד מערכת הגליון הקדוש 'מעין החיים', שלומכון יסגא

א. בראשונה באתי להשיב אבידה לבעליה, ולהסיר את תלונת אחד המעירים שהעיר על הדבר תורה והרמו שהבאתם בפר' שמות בשמו של דו"ר הרה"ק רבי ישעיה מטשעכויב ז"ע הי"ד, [שהשם 'צפרה' - אותיות 'צר פה', ו'פה' בגימטריא 'מילה'], שדבר תורה זה אינו ממנו, אלא מקורו טוהר ברבינו בחיי.

ראשית, יתכן שאכן הרה"ק מטשעכויב אמר הדברים בשם אומרם, כפי שהעיר שם, ורק בעל המחבר ספר 'אמירה יפה' לא העתיק בספרו את שם בעל המאמר. ברם אין בהשערה זו בכדי לשלול שהרה"ק מטשעכויב אמרה מעצמו.

והא ראייה, שהרי רמז זה כתב **רבינו בחיי** בחיבורו, וכמה מאות שנים לאחריו כתב **האלשיך הק'** בחיבורו מנפשיה, וכמה מאות שנים אחריו כתבה **הדגל מחנה אפרים** מדנפשיה, וכן ראיתי מובא רמז זה בשם **החתם סופר**, ולא עלה על דעת אחד להוציא מידם את ה'בעלות' על רמז זה. אלא פשוט שכל אחד ואחד אמרה מדיליה, וגם רבינו הרה"ק מטשעכויב אמרה מעצמו. ואין לנו כלל השגה בדברי תורה הנשמעים מפה קודשם של הצדיקים, ובאופן שיווד אליהם ההשפעה לומר תורה מן השמים, ששכינה מדברת מתוך גרונם. ויה"ר שנוכח להבטחת חז"ל (מגילה ט"ו) 'אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא כל האומר דבר בשם אומריו מביא גאולה לעולם'.

ב. אודות המנהג שהבאתם (במדור 'שולחן חיים') שא"ז רביה"ק מצאנו ז"ע העביר הסדרה שמורת בביתו, ומקורו מספר 'דרכי חיים' (אות ס"ה) שכתב 'וכאשר העביר הסדרה בביתו'.

הנה כבר העיר בזה ידידנו מהרח"ש לרנר בספרו 'דרכי חיים החדש' (הערה פק"ד), שידוע שרביה"ק מצאנו הקפיד מאוד שלא לטלטל ספר תורה אפילו מחדר לחדר, וראה בדרכי חיים (חלק העובדות אות ד') שרבינו הקפיד שלא לעביר הס"ת מבית מדרשו לחדרו, אע"פ שהייתה באותו בית רק הוצרכו לעבור דרך הפרוזדור, ובמס"נ נכנס לביהמ"ד לקריאת התורה למרות הקור הנורא ששרר אז, עיי"ש. ומסתבר שבעל המחבר דרכי חיים לא די"ק בלשונו באמרו 'וכאשר העביר הסדרה בביתו', והכוונה לבית המדרש שבביתו. [ואולי על דיוקי מנהגים כגון דא אמרו קמאי 'דרכי רפאל...']

ג. אודות המשא ומתן בהלכה בהאי עובדא קדישא בתפילין **שהרה"ק ר"מ מפשעווארסק ז"ע** בא מעולם העליון לתקנו, יצוין שבספר 'מגדיל ישועות מלכו' (אות ל"ו) מביא בשם הרה"ק **מבארנוב ז"ע** עובדא כעין זה ממש שאירע עם ספר תורה שכתבה הרה"ק משפעווארסק, שפע"א בעת הקריאה מצאו נגיעה בס"ת, והחזירו הספר לארון הקודש, ולאחר השבת כשבאו לתקן הספר חפשו ולא מצאו את הנגיעה, והבינו כולם שהרה"ק מפשעווארסק תקנו מעצמו, עיי"ש.

בברכה שתזכו לברך מקחן של צדיקים, ותתברכו ממקור החיים

יעקב שלום הברשטאם / בית שמש

בעזה"ש"ת, אור ליום ג' ו' שבט, ה'תשפ"ד ב'שכ"ה **לכבוד** מערכת הגליון היקר מעין החיים הע"י אמון.

בענין שכתבתם מקורות למנהג הרה"ק מצאנו ז"ע שהוציא ממון רב על הדגים לשב"ק, תימה גדול שלא ציינו להגמ' בשבת (ק"ה ע"ב) וקראת לשבת עונג זה עונג שבת, במה מענגו רק יהודה ברי' דר"ש בר שילת משמ" דרב אמה, בתבשיל של תרדן ודגים גדולים וראשי שומין, ע"כ, וע"י עוד בספר אור הישר (עמוד העבודה סי' טז אות ד) בזה"ל "מצוה גדולה היא לקנות דגים לכבוד שבת לכל ג' סעודות, בפרט בסעודה ג', וראיתי שאין לאכול דג בחול כאומרו אין בחול כח להעלות הניצוצות רק הכל בזכות השבת, עכ"ל. ולפי הנ"ל ברור הענין שהבאתם שעל כל מאכלי השבת היו אחראים אנשי בית רביה"ק מצאנו ז"ל, ועל הדגים ה' הוא עצמו מפקח, כי הוא העונג שבת מדינת דגמרא, ופשוט.

בברכה נאמנה

הק' יחיאל קאשי יצ"ו

אשדוד יע"א

[רב ק"ק רובע א', אשדוד]

בזה מובן נמי שינוי הילפותא, דבמנחות דמיירי כלפי גברא ילפי' דאין מורידין מויקם משה, וכפרש"י דהיינו כלפי הגברא עיי"ש ג"פ, והא דמעלין ילפי' מהמחנות דכלפי הגברא העולם להוי גופו של מזבח ולא רק שימוש למזבח, משא"כ התוספתא דמיירי כלפי החפצא, א"כ הא דאין מורידין ילפי' מהמחנות, דמאחר שנתקדשו שוב א"א לזורקם או לגנום, על כן נשתמשו בו למזבח ולא בגדר העלאה, והא דמעלין ילפי' מויקם משה, וכפירש"י דמה שבצאלאל עשה ואח"כ משה הקימו בזה יש העלאה בקדושה דחפצא, דאילו היה להיפך היה הורדה בגוף קדושת המשכן ודו"ק.

והשתא דאתינא להכי, מובן היטב לשון רבינו שהביא במכוון דיקא את רש"י במגילה בשם התוספתא, דוודאי קדושת בית הכנסת דינו כלפי החפצא, וא"א להביא ראייה מהגמ' במנחות דמיירי כלפי גברא.

בברכת התורה

דוד שלמה הברשטאם / בני ברק

בעזה"ש"ת, יום ב' לסדר למען תהיה תורת ה' בפיק, ו' שבט פ"ד לפ"ק, יוד"ק דמון הגה"ק בעל עצי חיים מסיגעט ז"ע

לכבוד מכון 'מעין החיים' שע"י ק"ק גארליץ צאנו יצ"ו

במדור קרויים חיים הובא שמרן רביה"ק זיע"א, אמר בשם הרבי ר' מיילעך ז"ע, שכל המופתים שפעלו תלמידי בעש"ט הק' נ"ע היה בכח התורה, ומהרבי ר' זושא ז"ע אין ראייה, כי הוא משיג הכל בגרון.

ובדברי יחזקאל החדש מובא, שכע"ז התבטא הרה"ק משינאווא ז"ע על הרבי ר' הערש מרימנוב ז"ע, דאמר שא"א להיות רבי אם לא יודעים את כל השו"ע, ומהרבי ר' הערש אין להקשות, דעליו אין קושיות, ער איז געגאנגען מיט העק אין הימעל אריין [ובלשון הק': הוא הלך עם קרדומות לשמים].

וראיית צורך להעיר ולציין (להוציא מלבן של...) שח"ו מלחשוב ולהרהר שאכן הני תרי קדושי עליון נ"ע לא היו גדולים בתורה, רח"ל מהאי דעתא, ובוודאי אין לנו שום השגה בכונת הרבי ר' מיילעך, והרבי ר' יחזקאל, ובכלל אפשר שכוונתם למעליותא, שהני תרי קדושי עליון היו יכולים לפעול מופתים ולהיות רבי אף לולא כח התורה הגדול שהיה בהם, ומי יבין בסוד קדושים.

ושמעתי מפ"ק כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר שליט"א [אבד"ק קרית יואל והגלילות יצ"ו], עובדא נפלאה שמראה לנו על גדלות הרבי ר' זושא בתורה, ששמע מפ"ק כ"ק גאב"ד ירושלים ת"ו הגה"ק רמ"א פריינד זצוק"ל, שהרה"ק בעל התניא ז"ע כתב מכתב להרבי ר' זושא, ובין התוארים כותב עליו "הגאון האמיתי", ושאלוהו תלמידיו מאי האי, כי הרבי ר'

בענין מה שהקשיתם במדור 'תורת חיים', בגליון פרשת שמות, בענין מעלין בקודש ואין מורידין, אמאי הביא רבינו ראייה מהתוספתא ולא מגמ' מפורשת במנחות, וכן במאי פליגא הגמ' והתוספתא היאך ילפינו הא דמעלין וכן דאין מורידין.

נראה לבאר בזה (ויסוד הדברים כתב הפני יהושע במגילה, ואבאר ביתר ביאור), דנהג בגדר של מעלין בקודש ואין מורידין יש שתי דינים, דין גברא ודין חפצא, ואבאר בקיצור דמצינו דין דמעלין בקודש כלפי הגברא לחוד ללא שום שיכות לחפצא כלשהוא, וכדאיתא במסכת מגילה (דף כ"א ע"ב) גבי קריאת 'פסוקים' ואחרון שקרא ארבעה משוּבח משום מעלין בקדש ולא מורידין, דודאי כל דין המעלין בקודש הנ"ל הוא רק כלפי הגברא ללא שום שייכות לחפץ המקודש, וכן מצינו במס' שבת (דף כ"א ע"ב) במהדרין דנר חנוכה, דלב"ה ביום א' מדליק א' ומכאן ואילך מוסיף והולך, ולחד מאמוראי טעמייהו משום דמעלין בקודש ואין מורידין, ובוודאי דהוא כלפי הנהגת הגברא להיות מוסיף והולך בכל יום בהדלקה, ועוד כיצ"ב, מאידך גיסא יש דין של מעלין בקודש כלפי החפצא, כמו בתפילין וספרי תורה שבלו כדאיתא בשבת (דף ע"ט ע"ב) עיי"ש.

ולפי"ז מובן היטב הנפק"מ בין הגמ' במנחות לתוספתא, דהגמ' במנחות מיירי בדין מעלין בקודש ואין מורידין כלפי הגברא, משא"כ התוספתא מיירי בדין מעלין בקודש ואין מורידין כלפי החפצא, וע"כ הוצרך רש"י להביא את התוספתא בגמ' מגילה, דהתם מיירי בדין כלפי החפצא ולא כלפי הגברא.

תורת חיים

עיונים וביאורים
במשנתו של
כ"ק מרן רביה"ק
מצאנז זי"ע

בענין מכירת הבהמות לנכרי שיאכילם חמץ משך ימי הפסח

זאת מלפנים בישראל, כאשר ישבו על מלאכת אדמתם ועסקו בגידול בהמות, ברחבי הכפרים והעיירות, היו רבים אשר חששו בהתקרב ימי הפסח, לאור כך שלא יוכלו להאכיל את הבהמותיהם, מאחר ומאכלם הוא חמץ, והלא נפסק בשו"ע (סימן תמח, סעיף ו) שאסור להאכיל חמץ אפילו לבהמת אחרים או של הפקה, וכל שכן לבהמתו שלו עצמו, שיש בזה גם משום איסור הנאה, ומאחר שכן, היו הבהמות נחלשות ובאים לידי כחש והפסד.

לכן היו כאלו שביקשו למכור את בהמתם לנכרי למשך כל ימי הפסח, על מנת שהוא יאכיל אותם משך כל ימי הפסח במאכלי החמץ, וכך לא יבואו לידי הפסד, ואע"פ שנפסק להלכה (שם סעיף ז) שאסור ליתם בהמתו לעכו"ם להאכילה בימי הפסח, זהו רק אם הוא אינו מוכר אותם, אבל על ידי מכירה שפיר דמי, וטענתם בפיהם, שהלא כך גם עושים עם החמץ גופא, שמוכרים את החמץ לנכרי, ולכן רוצים למכור בכלל זה גם את הבהמות. ובכן באנו בזה למחלוקת גדולה בין האחרונים.

הנה הגאון בעל 'תבואות שור' זצ"ל כתב לאסור, והוא בספרו 'בכור שור' (פסחים כא); וזה לשונו:

ראיתי להזכיר כאן מה שחידשו קצת סופרי זמנינו להתיר למכור לעכו"ם קודם הפסח בהמות שלו, גם חמץ שדרכם לאכול כל ימות השנה, כדרך מכירות חמץ הנזכר באו"ח סי' תמ"ח, והבהמות אוכלים חמץ כל ימי הפסח, ואחר הפסח חוזר ולוקח אותם מהגוי, ומימי לא ראיתי כן, ובפרט בעיר הזאת אשר רוב משא ומתן שלהם היה בעשיית חמץ י"ש ושכה, ומהפסולת היו מפטמים בהמות מהם לחלב ומהם לשחיטה, ובהגיע ימי הפסח, אף שכולם היו מוכרים חמץ שלהם לעכו"ם כנהוג, מ"מ לא אשתמטי חד למכור גם הבהמות להאכילם חמץ, והיו הבהמות מתקלקלים מאד עד איהו שבעות אחר הפסח שחזרו לאיתנם, ואמרת אסורה נא ואראה המראה הגדול הזה, וכי הראשונים לא ידעו לדמות מכירה זו למכירת חמץ, ומה טעם יש בה.

ואחרי העיון קצת, אמרתי דלא דמו להדדי כלל, דהנה מעיקרא דדינא פירכא על מכירת חמץ הנהוג, הלא מוכחא מילתא דהערמה טובא שזה הקונה לאו גברא דאורחיה מעולם לקנות כן, וזה אין דרכו למכור כן, ועל המשך בעמוד ח

ב"ה. לכבוד עורכי גליון הנפלא מעיין החיים הע"י.

בגליון ח' - פרשת שמות דהאי שתא, הביאו במדור באר החיים מס' דברי נפתלי - טשאקאווא, איהו משל שהשמיע פעם מרן הגה"ק מצאנז זי"ע, אציין למה שראיתי לכ"ק אדמו"ר הרה"צ מבאבוב - 45 שליט"א, שאמר בשם זקינו הרה"ק מהר"ש מבאבוב זצ"ל, שאביו הרה"ק בעל קדושת ציון מבאבוב זצ"ל הי' חוזר על משל זה. [יש לציין שמשל זה נדפס בס' משלי שועלים].

בהמשך למכתבי שנדפס בגליון הנזכר, שם העתקתי מס' בית צדיקים יעמוד עובדא דהוי עם הרה"ק מוה"ר משה יוסף מאוהעל זצ"ל מסופר בפ"ק הרה"ק מבאבוב זצ"ל, שבראותו פעם עבודתו הק' מרן הגה"ק מצאנז זי"ע אצל מעמד עטיפת הטלית בערש"ק, השוה עבודתו בקודש לעבודת האבות הק', ומה שהתבטא ע"ז מרן ז"ל בשתפס את מחשבתו. הנני לציין בזה כי בגליון ילקוט שיחות ופנינים יקרים הרה"ק מבאבוב זצ"ל פרשת שמות דהאי שתא, נדפס ג"כ עובדא הדין מפ"ק הרה"ק מבאבוב ז"ל, ובהוספות קלים, וכע"ז נדפס בשמו בס' מגן אבות [המכיל מנהגי באבוב לשב"ק] חלק הסיפורים עמ' תר"ז, ומצוין לזה בס' מגן אבות, שכ"ק אדמו"ר הרה"צ מטשערנאביל - ב"ב שליט"א השוה לזה הא דשמע מאביו הרה"ק מטשערנאביל זצ"ל, שהי' נוכח בעת שהרה"ק מוה"ר איציק'ל מסטיטשין זצ"ל התבטא להרה"ק מוה"ר ישעילי מטשחוב זצ"ל על מרן ז"ל בזה"ל, "אייער טאטע, פון בריאת העולם איז נישט געווען אזא מענטש, ער האט געזאגט שיעורים, געשריבן תשובות, געברענט די הענט, געפראוועט טישן יעדן טאג, אלעס צוזאמען...".

ואוסף בזה, כי בס' צור צדיק [ד"ת וסיפורי צדיקים שהשמיע הרה"ק מטשערנאביל זצ"ל הנזכר] חלק עובדות קודש וסיפורי צדיקים ערך מרן ז"ל זי"ע, מביא עובדא הדין באריכות, ומן הענין להעתיק חלק מלשון הרה"ק מסטיטשין זצ"ל כפי שנדפס שמה, ז"ל, "כאביכם הרה"ק מצאנז לא הי' מעת בריאת העולם, ס'איז געווען אבות הקדושים, ס'איז געווען דער אר"י הקדוש, ס'איז געווען א בעל שם טוב הקדוש מיט א מעזריטשער מגיד ועוד כמה צדיקים, אבער אזוי ווי די טאטע איז נישט געווען" וכו', ע"ש.

בהמשך לזה, ובהמשך למה שהזכרתי במכתבי הנזכר שהיו כאלו שהשוו עבודתו בקודש מרן הגה"ק מצאנז זי"ע לעבודת קדשו הרה"ק מליזענסק זי"ע בעל נועם אלימלך, אציין תוכן הדברים שסיפר פעם כ"ק הרה"צ אדמו"ר מבאבוב - 45 שליט"א, שהרה"ק מוה"ר משה מראוזאדוב זצ"ל התבטא פעם אודות מרן ז"ל בזה"ל, "איך גלייב באמונה שלימה אז די רבי ר' מיילעך איז געווען גרעסער ווי דער צאנזער רב, אבער מיט וואס ווייס איך נישט...".

החותם בברכה
צבי הירש סג"ל

זושא לא היה נודע אז בגדלותו בתורה, והשיב להם בעל התניא, מעשה שהיה כך היה, פכם אחת ישבנו יחד בבית המדרש של המגה"ק הרבי ר' בער מעזריטש זי"ע, ועסקנו בליבון דברי תוס' ונתקשינו בזה הרבה, עד שנעשה ויכוח גדול בין התלמידים בזה, ונתאחרנו לתפילה, והרבי ר' זושא שהיה בבית המדרש באותה שעה זירז אותנו להתפלל, אולם אמרנו וענינו שכ"ז שהתוס' רשה, אין אנו יכולים להתפלל, והרבי ר' זושא אמר לנו שיגידו לו הקושיא, ואי"ה אחר התפילה יבאר להם התוס' בטוט"ד, ואכן אמר לו הקושיא ועמדו להתפלל, ולאחר התפילה פתח הרבי ר' זושא את פיו בחכמה, וביאר את כל התוס' באופן נפלא, ובטוט"ד, ועל שאלתנו מנא ליה הפשט, ענה שביקש בתפילת שמונה עשרה שיאיר ה' עיניו בתורתו, וזכה שאחד מבעלי התוס' נתגלה אליו ואמר לו כוונת דבריו על מכוונם, וסיים בעל התניא את דבריו: כאשר אנו לומדים סוגיא אע"פ שנראה לנו שזכינו להבין את עומק הסוגיא, מכל מקום אין אנו יודעים בוודאות שאכן זכינו להבין הדברים על אמיתתה, אולם הרבי ר' זושא שזכה שאחד מבעלי התוס' נתגלה אליו "וודאי שזכה להבין את התורה על אמיתתה", ולכן ראוי הוא והגון לתואר "הגאון האמיתי", עכד"ק.

ועל הרבי ר' הערש גם מסופר על גדלותו בתורה וכמו שסיפר הרה"ק מטאהש זי"ע (עבודת עבודה, שיח"ק ח"א, עמ' מו) שבטרם נסע הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, אל הרבי ר' הערש אמר לאביו הק' השר שלום זי"ע, שעדיין לא שמע מגדלותו של הרבי ר' הערש בתורה, השיב לו אביו הק', אתה אומר שלא שמעת, אני מעיד שאליהו הנביא מתגלה אליו ולומד עמו "כל" התורה.

וכן סיפר (שם ח"ב, עמ' מ), שלמרן רביה"ק מצאנז זי"ע היה קשה פעם קושיא עצומה באיזה תוס' בש"ס, וכאשר נפגש עם הרבי ר' הערש ביקש שיתרץ לו אותו קושיא, חזר הרבי ר' הערש בפ"ק על לשון התוס', ומיד נתחוויר הענין לרביה"ק ונתיישב לו הקושיא, כי כח דיבורו של הרבי ר' הערש האיר בקרבו ששיג הפשט הנכון בדברי התוס' בלי שיפרש לו הרבי ר' הערש כלום, וחוף ממה שהעובדא בסופו מראה לנו על גדולת וקדושת הרבי ר' הערש, מתחילת העובדא - דהיינו - מעצם זה שמרן רבינו הק' פנה אל הרבי ר' הערש שיתרץ לו התוס', גם רואים על גדול גאונו של הרבי ר' הערש בתורה, זכותם יגן עלינו.

וחשוב להדגיש, שלא הבאתי עובדות אלו שישמש כראיה ח"ו שאכן הני תרי קדושי עליון היו ת"ח, דאנו מאמינים בני מאמינים בהשם ובמשה עבדו ובכל הצדיקים, ולא כתבתי זאת אלא בשביל להוציא מלבם של... ודי בזה.

הכו"ח בברכת החיים והשלום
חיים הערש דאוידאוויטש
החופ"פ שכונת דברי חיים
שבגלילות קרית יואל יצ"ו

המשך "תורת חיים"

ומתן, וודאי אומדנא דמוכח שהוא לוקח רק שיחזירנה לישראל, והא מבואר בחו"מ דמכר כהאי גוונא שחוזר להמוכר לא הוי מכר כלל". עכ"ל, וע"ש שרבינו נשאר לדינא לאיסור.

לעומת זאת בתשובה אחרת (ח"ב או"ח סימן מג) אשר נשלחה לבנו כ"ק מרן רביה"ק מגארליץ זי"ע, דן רבינו בענין מכירת בהמות לנכרי יחד עם בית ביטול שכה, ששם מכינים את מאכלי החמץ עבור השוורים, ושם פסק רבינו דלא כה'תבואות שור', משום דהערמה מועיל גם בדאורייתא, וזה לשון קדשו:

"ידוע התבואות שור ז"ל אוסר, ומנועורי תמהתי, דהא מצינו הערמה דמותר גם מדאורייתא, כמבואר בש"ס גבי מעשר (גיטין ס"ה ע"א), וגבי בכור (תמורה כ"ד ע"ב), אחר כך כאשר נתפשט ספר מקור חיים ראיתי [בס' תמח] שמשגיג על התבואות שור גם כן בזה, והעלה להתיי וכן ראיתי להגאון בעל המחבר מלא הרועים התיר בגליל שלו סמוך לקהלתכם, ואני ראיתי בעיני בחול המועד בגליל שלו".

ושוב שנית כתב רבינו בתשו' (או"ח, חלק א, סימן ה) כיוצא בזה:

"אפילו למכור להפקיד הממונה על העבודה חלק אחד גם כן אסור, כי הלא באמת אינם מחשבים ונותנים לו חלק כלל, ונהי דהערמה מותר אפילו בדבר שהוא מן התורה דלא כהתבואות שור ז"ל, מכל מקום על כל פנים לא שייך אדעתא דנפשיה קעביד וכו'...".

ומעתה צריך עיון מה היתה בזה דעת קדשו של רבינו, האם נקט להלכה כדעת ה'תבואות שור' לאיסור, או שמא כדעת ה'מקור חיים' ושאר האחרונים להיתר, והנה באמת אפשר לומר שמה שכתב רבינו להצדיק את דברי ה'תבואות שור' הוא רק לדחות את טענת הפוסקים שכאן אינו הערמה כי אם מכירה גמורה, ולזה כתב רבינו דבאמת הוי רק הערמה כדברי התב"ש, ואילו בעיקר הדין קיי"ל דלא כהתב"ש מצד זה שגם בדאורייתא מועיל הערמה, אבל המעיין בגוף התשו' שכתב שם רבינו, מבואר מלשונו להדיא דכן נוקט גם להלכה ולמעשה לאיסור, ואם כן צריכים אנו לדעת מה חילוק יש בדבר?

אפשר רק שימכור או יבער גמר ומקנה, משא"כ במכירת בהמות וכו', ע"כ דבריו.

ותמוהין לי דבריו מאוד, מה שכתב דהערמה אינו מותר רק בדרבנן, והא דמערימין על מעשר שני (גיטין סה, א) בדרבנן הוא, עיין שם, עכ"ל, ותמוה, דהא דמוקי התם בגיטין הא דמערימין בעציץ שאינו נקוב דרבנן הוא, משום שפחה דקתני התם במתניתין שהיא קטנה, אבל על ידי גדולים ודאי דמערימין אפילו בדאורייתא... ועוד, הרי עינינו הרואות שמנהגינו להפקיע אפילו קדושת בכור דאורייתא על ידי מכירת הבהמות במכירה כזו, וגם כן כי ימות מן הבהמה אין הנכרי משלם והישראל משתדל להצילם, וגם כן אינו אלא ספק הפסד בולד, ואפילו הכי מתירין במכירה זו, ויותר יש פסידא לשרים כשיכחישו בפסח כשלא יזונם בחמץ, ממה שיש פסידא בהולד כשיהיה בכור, וגם אינו אלא ספק הפסד, דשמא יהיה נקיבה.

והפרי מגדים' כתב להקשות על ה'תבואות שור' מטעמא אחרניא, וזה לשונו:

"וצריך עיון, דמשמע מכל הפוסקים דמכירה גמורה בעינן בחמץ, לא הערמה, ואין בכלל הביטול כלל".

הנה מדברי הפוסקים מבואר שתי קושיות על דברי התב"ש שאסור, חדא, מה שכתב דהערמה מותר רק בדרבנן ולא בדאורייתא, זה אינו, כי מבואר בש"ס בכמה מקומות שגם בדאורייתא מועיל הערמה, ועוד, שאן מדובר במכירה גמורה כדת וכדן, ולא בהערמה.

והנה מצאנו לרבינו שכתב לדחות את קושיית הפמ"ג, ולהצדיק את דברי ה'תבואות שור', דלא הוה מכירה גמורה כי אם הערמה, וזה לשון קדשו בתשו' (או"ח, חלק א סימן יח):

"בדין מכירות הבהמות, שמבואר [להתבואות שור] בבכור שור ז"ל בפסחים (כא) שאסור דהוי הערמה, והאחרונים כולם חלקו עליו וכתבו שדבריו צ"ע, דמאי הערמה איכא, הא צריך המכר להיות בלי הערמה יעו"ש. ונראה לי דדבריו נכונים, דהנה קיימא לן בחו"מ (סימן ר. סעיף ד) דאומדנא דמוכח טובא הוי אומדנא, ולא אמרינן בזה דברים שבלב אינם דברים, ואם כן גבי נכרי שהוא עני ולא ניסה מעולם במשא

הרוב הקונה הוא עני, וקונה בכמה מאות חמץ כנהוג עתה שאין מוכרים בדבר מועט ושאר הוכחות טובא, אלא נראה לי כיון דהאיסור מדרבנן הוא, דמדאורייתא בביטול בעלמא סגי, וכל אחד מבטל חמצו בלב שלם... הם אמרו והם אמרו להתיר מכירה זו..."

אמנם כל זה להפקיע איסור דרבנן, ומחמת הדחק שיהיה הפסד גדול ורב, כשיבערו כל חמצם, והתירו למכור באופן הנ"ל ולא פלוג בין רב למעט, אבל להפקיע איסור דאורייתא דהיינו להאכיל בהמות ישראל חמץ בפסח, לא מהני מכירה, שידוע שכוונתו רק להאכיל ולא להניח כ..."

ותו דהכא מוכחא מילתא דהערמה טפי דכי ימות מן הבהמה אין הגוי משלם לו כלום, או היא חולה ושאר הזיקות דשכיחי טפי מבחמץ, דמינח ניח הישראל משתדל בו, ופשיטא דאין הגוי מקבל עליו האחריות הגדול הזה בשביל הנאה מועטת שיש לו. ותו, דבשלמא במכירת חמץ כיון דלא סגי בלא"ה או שימכור או שיבער אמרנו דגמר ומקנה, אבל הכא למה לו למכור בהמותיו בשביל הפסד מועט שיקולקלו זמן מה, וחוזרים בשבוע או שתיים ושלש לאיתנם...

ולכן ישתקע הדבר ולא יעשה כן בישראל, ואפילו אי לא נהגו מקדם כן כי אם משום חומרא בעלמא, דמי להווא דפרק מקום שנהגו דף ג, דאמרינן כבר קבלו אבותיכם עליהם כו', כל שכן דמדינא יש לאסור כמו שכתבת, עכ"ל.

אולם בספר 'מקור חיים' (סימן תמח, ביאורים ס"ק ז) כתב לחלוק עליו וז"ל:

ובנדון מכירת הבהמות לעכו"ם קודם פסח וגם החמץ, והבהמות אוכלין החמץ כל ימי הפסח ואחר הפסח חוזר ולוקח אותם, הנה התבואות שור בחידושי לפסחים כתב לאסור, ויסוד דבריו, כיון דמכירה זו הערמה הוא, ולא שרין הערמה רק בדרבנן ולא בדאורייתא כמבואר בשבת, לכן חמץ דביטול סגי מדאורייתא וליכא כי אם איסור דרבנן, מותר להערים נגד איסור דרבנן, משא"כ במכירת הבהמות להאכילם חמץ הוא איסור דאורייתא, ובפרט כי הוא הערמה מוכחת, דכי ימות מן הבהמה או היא חולה, הישראל משתדל בו, ועוד, דבמכירת חמץ, כיון דאי

נדרת
הרה"ח ר' אברהם יוסף לורבר הי"ו

לעילוי נשמת אביו

הרה"ח ר' מאיר ב"ר אברהם ז"ל
נלב"ע י"ב שבט
תנצב"ה

נדרת
הרה"ח ר' יצחק יהושע ראזענבוים הי"ו

לעילוי נשמת אביו

הרה"ח ר' יעקב דוב ב"ר ישראל ז"ל
נלב"ע חמשה עשר שבט
תנצב"ה

נדרת
הרה"ח ר' חיים מענדל ידוואב הי"ו

לעילוי נשמת אמו

מרת פערל ב"ר חיים מענדל ע"ה
נלב"ע י"ד שבט
תנצב"ה